

Słowniki przekładowe a kultura: na przykładzie polsko-łotewskich i łotewsko-polskich słowników XVII–XIX wieku

Słownik dwujęzyczny jest szczególnym rodzajem przekazu językowego. Dzięki swojej kulturowej i komunikatywnej funkcji może zostać przedmiotem analizy etnolingwistycznej, na podstawie której można formułować wnioski o językowym obrazie świata w nim przedstawionym. Z jednej strony słownik dwujęzyczny jest próbą ogarnięcia zasobu leksykalnego konkretnego języka, a z drugiej – oddania go środkami innego języka, o własnej strukturze i możliwościach. Należy też pamiętać o tym, że chociaż słownik z założenia przedstawia reprezentatywne słownictwo danego okresu, wyboru jednostek leksykalnych dokonuje autor, zamieszczając w słowniku wyrazy, które jego zdaniem należy przekazać użytkownikom innego języka. W ten sposób słownik dwujęzyczny traktowany jako tekst kultury przedstawia własny obraz świata, w ten albo inny sposób korelujący z rzeczywistością.

W referacie zostanie porównana zawartość trzech słowników polsko-łotewskich: „*Dictionarium polono-latino-lottavicum*” Georga Elgera (1683), słownik polsko-łotewski Jana Karigera (1 poł. XVIII w.), „Słownik polsko łacińsko łotewski ułożony i napisany przez xiędza Jana Kurmina” (1858). Dwa słowniki zostały ułożone na terenie Inflant Polskich, trzeci – w guberni witebskiej, czyli wszystkie powstały na terenie dzisiejszej Łatgalii. Źródłem słowników jest *Thesaurus polono-latino-graecus* Grzegorza Knapskiego (1621) oraz słownik polski-łacińsko-litewski Konstantego Szyrwida. Jednak każdy z autorów słowników polsko-łotewskich wykorzystał pierwowzory w inny sposób, dostosowując swoje dzieło do swoich potrzeb, swojego czasu.

Analiza słowników opiera się na doświadczeniach słowników ideograficznych. Analiza systemowa zawartości słowników pozwala stwierdzić, jakie pola językowe reprezentowane są w słownikach oraz jakie kategorie były istotne dla ich twórców w każdym poszczególnym okresie. W ten sposób można zauważyć podobieństwa i różnice w kategoryzacji świata w danych słownikach. W ramach poszczególnych pól językowych zosta-

nie przeanalizowana ich zawartość: związki między wyrazami, zapożyczenia, dobór ekwiwalentów, przypadki polisemii, problem synonimii. Pozwoli to ustalić wzajemne zależności między słownikami oraz różnice i podobieństwa w ujmowaniu rzeczywistości.